

אשכולות

הסילון השבועי של תלמידי ישיבת "כרם ביבנה" **ממעלות הסולם למעלות התורה**

פרשת "ויצא"
ז' בכסלו ה'תשס"ז
גיליון מס' 40 (שנה שנייה)

ממעלות הסולם למעלות התורה **ייטב פנחסוב (ד')**

"יחלם והנה שלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, והנה ה' נצב עליו..." (בראשית כ"ח י"ב-י"ג). רש"י מפרש נצב עליו - לשמרו, דמבואר בגמ' בחולין צא: "עולין ומסתכלין בדיוקנו למעלה (בכסא הכבוד) ויורדין ומסתכלין בדיוקנו של מטה ובעו לסכוני (לפגוע בו כיון דקנאו בו), מיד והנה ה' ניצב עליו. אמר ר"ש בן לקיש אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו, כאדם שמניף על בנו במניפה להצילו מן השרב", עכ"ל.

ויש לתמוה, למה קנאו המלאכים ביעקב אבינו ורצו להזיקו? ועוד, מה מרמו עניין הסולם דווקא? ויש לומר שהמלאכים ראו את דיוקנו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד אשר הגיע למעלה נשגבת מהם, ועכשיו אראוהו ישן, אך לא הבינו שגם כשיעקב ישן הוא ישן לש"ש והוא מנתב את כל כוחותיו לעבודת ה'.

האדם יותר שלם מן המלאכים בזה שיש לו חומר בנוסף לרוח, והוא משתלם כאשר הוא מנתב כראוי את סדר הקדימה. אולי ניתן לומר שיעקב נקרא יעקב על שאחזו בעקב עשו אחיו, כלומר עשו מסמל את העוה"ז ויעקב אוחז רק בעקבו של עשו, העקב זהו מקום הבסיס שעליו האדם עומד - יעקב לא מנתב את החומר ממנו אלא הוא בונה עליו את הרוח במידה הנכונה ועובד את הקב"ה בכל לבבו (בשני יצריו) וכשפוגע בו מנוול זה, הוא מושכו לבית המדרש ולא זורקו וכנס לבית המדרש בלעדיו.

ניתן לומר שעניין זה רמוז בחלום יעקב, הסולם מרמז על יעקב עצמו (סולם יעקב - סולם שהוא יעקב) שהוא מוצב ארצה (וזה נרמז מכך שסולם בגימטריא = ממון) לדברים החומריים, אך ראשו מגיע השמימה לדברים הרוחניים (וזה נרמז מכך שסולם בגימטריא = סיני - קבלת התורה). ודווקא משום שהאדם מוצב ארצה ומתגבר על יצריו, לכן ניתן גם שראשו יגיע השמימה. בבראשית א', כ"ו כתוב: "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", והלא אין לקב"ה לא גוף ולא דמות הגוף, ומפרש נפש החיים בשער א' בצלמנו כדמותנו - שכמו שהקב"ה ברא את כל העולמות ומחיה אותם (מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית) זה תלוי במעשי האדם בהאי עלמא, שאם הוא הולך ע"פ התורה"ק הוא בונה ומקיים את העולמות, ואם ח"ו לא - מחריבו. ולכן בסולם מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו ע"י האדם. ודע מה למעלה - ממך, לכן מדרגת האדם גבוהה ממדרגת המלאך (ועיין בכלי יקר על אתר).

אך איך מגיעים לשליטה נכונה בניתוב הרוח על החומר? ננסה ללמוד זאת מיעקב אבינו. אחר שנצטווה יעקב במצוות אביו ואמו לצאת מבאר שבע וללכת לחרן, שוקע יעקב בים התורה הקדושה, כמאמר המדרש (בר"ר סח): "וישכב במקום ההוא: ר' יהודה אומר כאן שכב, הא כל י"ד שנה שהיה מוטמן בבית עבר ומשמש לעבר לא שכב". יעקב אבינו שוקע כל כולו אך ורק בעולם הרוח! בהמשך המדרש נאמר מה היה יעקב אומר שם: "ר' יהושע אומר חמש עשרה שיר המעלות שבתהילים: מה טעם - שיר המעלות לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל - ישראל סבא". ויש להבין, מה הקשר לחמש עשרה שיר למעלות? אלא לפי מה שאמרנו מתבחרים הדברים, שכאשר האדם שקוע בתורה"ק הוא מבין מהי מטרתו בעולם ומהו היחס הנכון בין החומר לרוח, את זה אפשר לעשות רק ע"י צלילה בים התורה"ק קודם לכל. ידוע שהמספר 15 מסמל על החיבור בין החומר והרוח ביחס הנכון דמבואר בגמ' במנחות כט: "כי בי-ה ה' צור עולמים", שהעוה"ז המסמל על החומר נברא באות ה' ועוה"ב המסמל את הרוח נברא באות י', והחיבור ביניהם הוא 15. וכן מצינו בגמ' בסוטה יז. שדרש ר"ע: "איש ואשה זכו שכינה ביניהם, לא זכו אש אוכלתו", שאם זכו ופועלים ביחס הנכון, שהי' (הרוח) נמצא באיש והה' (החומר) באשה, אז שכינה ביניהם. ועוד מצינו שבין עזרת נשים לעזרת ישראל היה חמש עשרה מעלות. ועוד כהנה וכהנה. וזהי מטרתנו בהאי עלמא - לא להזניח את החומר אלא לקדשו ע"י החיבור הנכון. עניין זה רמוז בשמו של יעקב, שאמנם הוא אוחז בעקב עשו אחיו המסמל את החומריות, אך הקב"ה קודם לכל וזה יעקב. ואולי ניתן לרמוז ממה שכתוב בבראשית רבה סה: "הקל קול יעקב - בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות אין הידים ידי עשו, ואם לאו הידים ידי עשו", דהנה קל (מלא או חסר) בגימטריא שלם, כלומר אם היחס שהסולם מייצג נמצא במיטבו - אין הידים ידי עשו, ואם לא - עשו מזיכר ליעקב מהו היחס המתאים כדי שיחזור לטובו.

ואולי יאמר האדם אינני מתאים בתחילה לצלול בים התורה"ק? על הפסוק "ויפגע במקום וילן שם", כותב רש"י: "ורבותינו פרושו לשון תפילה... ולמדנו שתקן תפילת ערבית ושינה הכתוב ולא כתב ויתפלל ללמדך שקפצה לו הדרך". כמו שמפרש בחולין צא: "כיון שכתוב וילך חרנה אלמא בא לחרן וכתוב ויפגע במקום שעדיין לא הגיע למקום שהיה בבית אל - כי מטא לחרן אמר - אפשר עברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ואני לא התפללתי בו. בעי למיהדר כיון דמהרהר בדעתו למיהדר קפצה ליה ארעא. מיד ויפגע במקום, אין פגיעה אלא תפילה".

אך צריך להבין, מה הקשר לתפילת ערבית דווקא? ומסביר ה"שפת אמת": "שכפי רצון האדם יכול לעורר קדושת השי"ת בכל מקום, וזהו שכתב רש"י שנעקר הר המוריה ובא לכאן כיוון שהיה ליעקב אע"ה רצון גדול לבוא לחר המוריה, אף כי המקום מרוחק מאוד קפץ הר המוריה לכאן, וזהו עצמו פירוש תפילת ערבית כי בוודאי בעת חושך אין מקום להתגלות האור רק ע"י רצון האדם ע"ז מתעורר הארה של ע"פ דרך הטבע כי הכל תלוי ברצון האדם".

יה"ר שזוכה שרצוננו יהיה לעשות רצונו יתברך ע"י שקיעה בים התורה הקדושה ולקדש שמו ית' בעולם!

זמני השבת	
ער"ש:	16:19
מוצ"ש:	17:19
זמני השבוע	
(משבת ויצא ← יום ו')	
(ע"פ אופק תל-אביב)	
עלות השחר	4.42-4.38
זמן ציצית ותפילין	5.24-5.19
הנץ החמה(מישור)	6.16-6.11
סו"ז ק"ש מגי"א	8.05-8.02
סו"ז ק"ש גר"א	8.51-8.48
סו"ז תפלה	9.43-9.40
חצות היום	11.27-11.26
מנחה גדולה	11.53-11.52
שקיעת החמה	16.39-16.41
הדף היומי: כתובות עז-פג	
דיני השבוע ומנהגיו	
ההפטר: "ויברח יעקב שדה ארם" (הושע יב,יג) ומוסיפים מיואל ב,כו-כז: "ואכלתם...ולא יבושו עמי לעולם".	
יום א', ח' בכסלו: החל מיום זה, המסופק אם הזכיר "טל ומטר" בשמונה עשרה, אינו חוזר, שכבר אמרו 90 פעמים.	

בשבת כג: אמרו שר חנוכה קודם לקדוש היום מטעם שפרסום הנס עדיף. והר"ן הקשה, הרי נר חנוכה הוא מדרבנן, וקדוש מן התורה, ופשוט שמצוה מהתורה דיפה על דרבנן. וצ"ע על קושייתו, שהרי מצות נר חנוכה חלה עליו מערב שבת, ומצוות קדוש היום חלב לאחר שקדש היום וק"ל שאין מעבירין על המצוות?

התשובה לשבוע שעבר: שאלנו מה אידך נתבע עשו על כך שבעל נערה מאורסה, הרי לנפ ימתן תורה, לא היה דין של נערה מאורסה? ונשיב ע"פ תוספות בסנהדרין נז: שא"ג שלא היה דין של נערה מאורסה קודם לכן, אך חז"ל רצו להראות את חומרת עברתו של עשו, ועוד, שרצו להראות שעשה עברה שעתידיה תורה לאסור ולתת עליה את העונש החמור ביותר.

הרב יעקב משה הרל"פ זצ"ל

צדיקים במיתתם
קרויים זוהים

נלב"ע בז' בכסלו ה'תשי"ב רבה של "שערי חסד"

הרב קלמן בר שליט"א

הדברים נראים כאגדה, הימים ימי חורף תרע"ד, כבידים ודרכים סלולות טרם היו אז בגליל. בין הרים וגאיות שרכה את דרכה שיירה רכובה על חמורים בהם רכבו הרב קוק זצ"ל, רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, הרב הרל"פ זצ"ל ורבי בן ציון ידלר זצ"ל. היתה זו הושטת יד אחים של היישוב הישן אל היישוב החדש, ורב היה רישומו של מסע זה אשר פרטיו מתוארים בספר "אלה מסעי". אילו זכינו והשיירה הרכובה על החמורים לא היתה מתפרדת, אילו זכינו והיו עוד שיירות מעין זו, כי אז היינו זוכים לראות בחמורו של משיח.

רבי יעקב משה, נתמנה ע"י הרב קוק זצ"ל לעמוד כראש הישיבה בישיבת "מרכז הרב". לנאוותו בתורה זכה לא רק בגלל כשרונותיו המצוינים ושכלו החריף אלא גם בגינתו העצומה. היגיעה היתה אצלו שיטת לימוד, וגם יסוד מוסד בעבודת ה'. כך גם הם הסימנים הארוכים בספריו "בית זבול", זוהי העמקה יסודית וממצה פרי עמל ויגיעה עצומה. אי אפשר לרפרף בספר, צריך ריכוז ומאמץ שכלי רב כדי להבין את הנאמר בו.

על גדולתו במחשבה מעיד ספרו קטן הכמות ורב האיכות "מי מרום" על שמונה פרקים להרמב"ם. זהו ספר של סינתזה של מחקר וקבלה בנוסח המהר"ל מפראג.

גם הספר "ממעניי הישועה", כתבים שנדפסו אחר הסתלקותו, הוא עדות לבהירות המרבה בקבלה ובחסידיות שהיו מנת חלקו.

לא התאמץ הרב הרל"פ למשוך אליו אנשים אולם כל מי שנמשך אליו לא יצא ריקם ממנו. שוב סיפר לי מו"ר הגאון הרב דוד קב שליט"א, פעם אחת באה לפניו אשה משכונה אחרת ובקשתה שטוחה שהיא נשואה כבר מספר שנים ועדיין לא זכתה בפרי בטן. הרב בירכה, אך היא חפצה היתה במשהו יותר ממשי, ניגש הרב אל הארון והוציא בקבוק יין קטן ונתן לה באמרו "ראי, זה היה נוי סוכה – תשתי ממנו כל יום מעט וה' יעזרד" וכאן זכתה האשה להפקד. לשנה הבאה, באה אשה אחרת ששמעה על המעשה וביקשה אף היא מ"נוי סוכה" זה. הרב נתן לה, ואף היא נפקדה. לשנה אחרת, ערב סוכות, אמר הרב – רואה אני שיש בנוי סוכה זה להושיע, א"כ נשים יותר יינות לנוי סוכה כדי שיוכלו יותר נשים להיפקד. אך דווקא יין זה לא הועיל. אמר הרב – הראשונים כל מטרתם היתה לשמש כנוי סוכה ולכן פעלו את פעולתם, האחרונים ששמנו רק למטרת ישועה "לא לשמה" – לא יכלו הם להושיע.

בשבועות שחל ביום השישי, התפללתי בבית הכנסת "שערי תורה" בן כ"א שנים הייתי אז והנה שמעתי כיצד הרב אומר "אקדמות" לפני הקהל ברטט ובבכיה ונזעזעתי עד יסוד נפשי. מאותה שעה ואילך דבקתי ברב באהבה עזה והייתי לתלמידו וחסידו לעולם" (הרב קוק היה אז בן ל"ט). לימים כתב הרב הרל"פ את שחש כלפי רבו "רוב מחשבתי – מתורתו של הדרת גאונו למדתי, חיי תלויים בחייו ונפשי קשורה בנפשו".

מינויו בשנת תרס"ה כרב בשכונת "שערי חסד" הלמדנית היה משהו חדש לגמרי, שכן נהגו בירושלים מקדמא דנא למנות גדולים קשישים, והנה כאן העדיפו למנות "נביא בעיר" וקיבלוהו בכבוד גדול. במכתב הרכה לראשי השכונה לכבוד המאורע כתב הריצב"ז זצ"ל ראוי היה רבכם להיות רב בכרך גדול בעולם, אלא שחשובה יותר רבנות שכונה בירושלים מרבנות כרך גדול בחו"ל.

ראוי להביא כאן פרט אשר מעיד על צור מחצבתו. באותם הימים הייתה אמו של הרב הרל"פ על ערש דווי, בחודשי חייה האחרונים. והנה באו וספרו לה על החגיגה היפה שהיתה בהכתרת בנה ועל השמחה שהיתה, ובטוחים היו כי בסיפור זה יעודדו את רוחה, אולם היא נאנחה ואמרה "אבל אני הלא קיוויתי שיענקלה שלי יהיה צדיק נסתר".

מו"ר הגאון הרב דוד קב שליט"א, איש "שערי חסד", סח על תפילתו של הרב הרל"פ שהיתה בלהט הקודש, תפילות החול ותפילות השבת. בימים נוראים היה היכל בית הכנסת מלא עד אפס מקום, מכל קצוות העיר היו נאספים לראות את הרב בעבודתו ובתפילותיו שהיו מרקיעות שחקים. לימים פגש הרב קב בחבר ילדות מ"שערי חסד" אשר שנה ופירש, ולהפתעתו הרבה ראה כי חזר הוא לצור מחצבתו, הלה ראה את תמיהתו על פניו והסביר לו, "ראה, מדי פעם הייתי נזכר באמירת "שמע ישראל" של רבי יעקב משה היאך היה אומרו בפיו ורוקע ברגלו, חוויה זו החזירה אותי חזרה למקורות".

אחרי מלחמת העולם הראשונה חיפשו אנשי "נטורי קרתא" אלוף בראשם שיהיה צעיר ורענן וגדול בתורה בעל שיעור קומה ואז שמו עיניהם בהרב הרל"פ לעמוד בראש "נטורי קרתא". אולם תנאי אחד היה להם, שעליו לנתק כל מגע עם הרב קוק זצ"ל. הרב הרל"פ דחה את ההצעה בתוקף וסירב להיכנס לשום משא ומתן.

דבר האופייני ביותר לאישיותו של הרב הרל"פ, היא הפגישה הבלתי אמצעית עם נשמתו. אדם מורכב מגוף ונשמה, אולם הדבר הנראה לעין זהו הגוף, הנשמה יושבת בסתר עולם. הרב הרל"פ היה אחד מן המעטים, אשר במגע אתו חשו והרגישו שנפגשים גם עם נשמתו ואל הנשמה הזאת נמשכו רבים ושלמים". כך כתב לימים תלמידו הרב מ.צ. נריה זצ"ל.

הגאון הצדיק ר' נחום"ם איש ירושלים היה עסקן גדול במצוות, פעם זימן את בן דודו את ר' זלמן ב"ד יעקב לייב ויחד הלכו וזרעו חיטים לשם מצה שמורה ובדמי המצה השמורה השיאו את אחד מבני ציון היקרים אשר למרות יסורי ארץ ישראל שחי בה חיי דוחק ועוני, לא מש מאהלה של תורה. היה זה רבי זבולון הרל"פ עם בת זוגו מרת מים בת הרה"צ רבי יוסף לייט. מזיווג זה נולד הרב יעקב משה הרל"פ.

אביו הרב זבולון היה חבר הבד"ץ של הרב מבריסק – רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל, ומנעוריו גדל הבן במחיצתם של גדולי ירושלים וצדיקיה. ותיקי קרתא דשופריא זכרו יפה, כי בגיל צעיר מאוד נבחר על ידי הרב מבריסק והוא קבע "ער איז אגוטער איגל" (הוא נער טוב) ובדיקו לשונו של אותו גאון מופלא היה זה תואר נכבד מאוד.

כבר בגיל צעיר, בן חמש עשרה, עשה מעשה נועז שנבע מתוך כיסופי תורה לשמה, החליט לקיים הדרכת "עשה לך רב" לקבל עליו רב בתורה ובהנהגה, החליט ועשה. הוא פנה אל הצדיק רבי יהושע צבי – מיכל שפירא זצ"ל (בעל "ציץ הקודש") מהדמויות המופלאות שבין החומות, וביקשו שיקבל אותו כתלמיד. וראה זה פלא, צדיק זה שהיה מתבודד ומסתתר כל כולו נתון בעולמו הפנימי הסכים להכניס לתוך מעגלו הקטן את הצעיר בן החמש עשרה. וכך דבק רבי יעקב משה בצדיק המופלא רבי הירש – מיכל, אצלו למד ואתו היה בוקר וערב. וכמים הפנים לפנים, גם הרב קרבו מאוד והכניסו בסתר אהל תורתו – בנגלה ובנסתר.

ואם אותה דבקות של צעיר ירושלמי שקדן וירא שמים ברב קשיש מופלא, היא טבעית ומובנת, הנה לעומתה מפתיעה אותנו הדבקות המלאה באישיות רוחנית בעלת אופי שונה לגמרי – צעיר לימים – אישיותו של מרן הגרא"ה קוק זצ"ל. על הכרותו עם מרן הרב קוק זצ"ל מספר הוא עצמו בזכרונותיו.

"הימים לפני חג שבועות תרס"ד ירדתי ליפו כמצוות הרופאים עלי, כדי לטבול בים.

מרות שפירות שביעית ניתנו לאכילה ולשימושים נוספים, שנאמר "והייתה שבת הארץ לכם לאכלה", ודרשו חז"ל "לכם" לכל צרכיכם, הגבילה התורה את תנאי השימוש בהם:

- א. אסור לקלקל פירות שביעית (לאכלה אמר רחמנא ולא להפסד – פסחים כב:)
- ב. אסור לשנות אותם מברייתם. (כדין תרומה)
- ג. אסור לשנות מצורת ההשתמשות הרגילה.
- ד. ישנם השתמשויות אחרות שנאסרו למרות שרגילים להשתמש כך בשאר השנים (כגון: משרה וכבוסה).

א. ביטול פירות שביעית

למדנו במסכת שביעית (פרק ח משנה ב): "שביעית ניתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה לאכול דבר שדרכו לאכול ולסוך דבר שדרכו לסוך לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן וכן בתרומה ובמעשר שני קל מהם שביעית שנתנה להדלקת הנר"
ופירש ר' עובדיה מברטנורא: "לאכול דבר שדרכו לאכול – אע"ג דאמרה תורה לאכלה ולא להפסד, אין מחייבים אותו לאכול דבר שאין דרך בנ"א לאכול כגון תבשיל שנתקלקל, ולא חיישינן אם הולך לאבוד. וכן דבר שאין דרך בנ"א לאכול אלא ע"י תיקון ובא הוא לאכול כמות שהוא בלא תיקון, כגון לאכול תרדן חייך או לכוס חטין חיות אין שומעין לו".

ב. שיירים באכילה

מצינו במסכת תרומות (פרק יא מ"ז): "וכן חבית של שמן שנשפכה אין מחייבין אותו להיות יושב ומטפח אלא נוהג בה כדרך שהוא נוהג בחולין".

ופסק הרמב"ם (הלכות תרומות פרק טו, ה"ט): "קדרה שבישל בה תרומה לא יבשל בה חולין, ואם בישל בנותן טעם, ואם שטף הקדרה במים או בייך ה"ז מותר לבשל בה,

בישל במקצת הכלי אין צריך לשטף את כולו אלא שוטף מקום הבישול בלבד".

להלכה:

כתב במשפטי ארץ (פרק כג):

"מותר לשטוף סירים וצלחות שנשארו בהם שיירי מאכלים הקדושים בקדושת שביעית אע"פ ששיירי המאכלים הולכים לאיבוד תוך כדי שטיפה, כל שהכמות קטנה שלא רגילים בכל לטרוח ולאסוף כמו זו. אך אם אסף את השיירים הם קדושים בקדושת שביעית ואין להשליך לאשפה ויניחם עד שיתקלקלו.

תבלינים של שביעית שהשתמשו בהם לטעם כגון שמיר לכבישת מלפפונים, נענע בתה וכו' להשליכם לאשפה לאחר השימוש כיוון שאינם ראויים יותר לתת טעם וגם אינם ראויים לאכילה, אך בצל שניתן במרק אסור להשליכו כיון שראוי עדיין לאכילה.

מים שבישלו או כבשו בה ירקות של שביעית וטעמם טפל ולא נוהגים להשתמש בהם כגון מים שבשלו בהם תפוחי אדמה, או שכבשו בהם מלפפונים, אין בהם קדושת שביעית ומותר לשופכם, אבל מים שבשלו בהם פירות או ירקות שהדרך להשתמש במים עצמם למאכל כגון מרק ירקות או לפתנים, אסור לשופכם עד שיתקלקלו.

שמן של שביעית שנשאר לאחר הטיגון אסור להשליכו כל זמן שאפשר להדליק בו אא"כ נשארה בתחתית הכלי כמות קטנה ביותר אפשר לשטוף רגיל".

ובילקוט יוסף (פרק טו) פסק:

"עצמות שנתבשלו עם פירות או ירקות שיש בהם קדושת שביעית, אין צריך לנהוג בהם קדושת שביעית שמכיוון שהטעם בתוך העצמות שוב אין חל עליו חיוב אכילה בקדושת שביעית. ויש מקום לומר שגם אין צורך ליתנם לבהמות כיוון שאין הזוה"ב כ"א אינם עומדים לאכילת בהמות".

ג. גרם קלקול

מהרי"ט (חלק א סימן פג) כתב ש: "מותר לגרום להפסד בפירות שביעית. ומביא ראיות לכך".

ואיתא בירושלמי (שביעית פרק ז הלכה א): "קניבתא דירקא מסקין לה לאיגרא והיא יבשה מן גרמה". (קליפת ירק מעלה לגג והוא מתייבש מעצמו)

ועוד איתא בירושלמי (שביעית פרק ט הלכה א): "אין מחייבין אותו לעקור את הלוף בשביעי' אבל מניחו כמו' שהוא אם צימח מוצאי שביעית מותר אין מחייבים אותו לשרש הקונדס בשביעית אבל משקף בעלים".

ופירש מהר"א פולדא ששיקוף העלים אינו הפסד בידיים אלא גורם שיאבדנו מעצמו ולכן מותר.

ד. גדר גרם הפסד

כתב הרמב"ם (הל' רוצח פ"ג ה"י): "אבל הכופת את חבריו והניחו ברעב עד שמת, או שכפתו והניחו במקום שסוף הצנה או החמה לבוא לשם ובאה והמיתתו, או שכפה עליו גיגית, או שפרע עליו את המעזיבה, או שהשיך בו את הנחש, ואין צריך לומר אם שסה בו כלב או נחש, בכל אלו אין בית דין ממייתין אותו, והרי הוא רוצח ודורש דמים דורש ממנו דם".

ובמשפטי ארץ כתב (פרק כא): "ואם כן לכאורה כאשר מניח פירות שביעית בשמש נחשב שמקלקל בידיים, כיון שמביא את הפירות אל השמש, ואם מניחם במקום שסוף השמש לבוא, לדעת הרמב"ם, משמע שמותר". (והתוס' חולק בזה)

להלכה:

פסק הרב אלישיב שליט"א שגרמא בשביעית נאסרה מפני שמשנה הפירות מייעודם, אך פירות שאין להם שום ייעוד מותר לגרום להם להפסד כשם שהתירו להעלות קניבת ירק לגג מפני שעומד לכך.

תחנון

טעמי המנהגים

ע"פ אוצר טעמי המנהגים לר' שמואל פינחס גלברד

התפילה שאומרים אחרי שמונה עשרה בשחרית ובמנחה של חול נקראת תחנון. (רמ"א או"ח ס' קלא ס"א)

1. ע"ש הנאמר: "ויהי ככלות שלמה להתפלל אל ה' את כל התפלה והתחנה הזאת". אלמא תחנה אחר תפלה. (הרוקח ס' שכד)
2. ע"ש תחילתה "רחום וחנון חטאתי לפניך". (אוצר דר"מ עמ' 435)
1. משום שימי שני וחמישי הם ימי רצון, שכן משה רבנו עלה להר סיני לקבל את הלוחות בפעם השניה ביום ה' וירד ביום ב'. (טור או"ח ס' קלד)
2. משום שהם ימי דין, שבי"ד של מטה ושל מעלה יושבים אז בדין. (ערוך השולחן ס' קלד ס"א)
3. ע"ש הנאמר: "דרשו ה' בהמצאו" – ב' ה' מצאו. (הרוקח ס' שיט)
4. ע"ש הנאמר: "אלה תולדות השמים והארץ הבראם" – "בה' ב' בראם, ראה הקב"ה לב' וה' ונתנם לבריות להתכפר בהם". (מט"מ ס' ריט)

מזל טוב

לרב אפרים רובינשטיין שליט"א
ולמשפחתו, לנישואי הבת

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע, וַיֵּלֶךְ זֶרְנָה (כח/י')

על הפסוק הזה שבפתח הפרשה מעיר רש"י: "לא היה צריך לכתוב אלא 'וילך יעקב חרנה', ולמה הזכיר יציאתו? אלא מגיד, שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שצדיק בעיר – הוא הודר, הוא הדרה; יצא משם – פנה הודה, פנה זוויה, פנה הדרה".
הגאון רבי יוסף דב סולובייצ'יק זצ"ל מכריסו, בעל "בית הלוי", מסביר את כפל הלשון בתחילת הפרשה בדרך הבאה:
כשאדם עובר ממקום למקום, הוא עושה זאת מאחת מהסיבות הבאות:
א. הוא מחליט לעזוב את מקום מגוריו מנימוק זה או אחר.
ב. הוא משתוקק להגיע למקום החדש.

במקרה של הליכת יעקב לחרן הצטרפו שתי המטרות הבאות: לברוח מעשו הזומם להרגו, ולהגיע לחרן כדי להקים לו משפחה הראויה לו. לגבי רבקה פעלה בעיקר המטרה הראשונה: להרחיק את בנה האהוב מפגיעת עשו; ואילו יצחק חשב על המטרה השנייה, שיעקב בנו יישא אישה הראויה למשפחת אברהם. מטרה כפולה זו של יעקב מרומזת בכפל הלשון בפתח פרשתנו: "ויצא יעקב מבאר שבע, וילך חרנה".

וַיְהִי זְרַעַךָ כְּעֵפֶר הָאָרֶץ (כח/יד')

ישראל, אומר הרמב"ם באיגרת תימן, דומים לעפר הארץ. כולם דורסים אותו והוא מושפל ביותר, אך סופו שהוא מכסה את כולם.

כך ישראל ביחסם עם אומות העולם. אמנם הוא נדרס ע"י הגויים, אך לעתיד לבא תתהפך המגמה.

וַיְהִי אֲנֹכִי עֹמֵר (כח/טו')

כשילמד הרב קוק זצ"ל בנערותו בואלז'ין, שמו לב חבריו שעשית הנפמ, שהיה לומד לאורה, חסרה בשעות היום. עד שגילו את הסוד, על העששית הוא רשם "שויתי ה' לנגדי תמיד", כדי שיהיה פסוק זה ישראל, אומר הרמב"ם באיגרת תימן, דומים לעפר הארץ. כולם דורסים אותו והוא מושפל ביותר, אך סופו שהוא מכסה את כולם.
כך ישראל ביחסם עם אומות העולם. אמנם הוא נדרס ע"י הגויים, אך לעתיד לבא תתהפך המגמה. כל זמן הלימוד לנגד עיניו.

וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת רוּזַל וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶלְהֵים וַיִּפְתְּחוּ אֶת רוּזְמָה (ל/כב')

סיפר חסיד למגיד מקו'ניץ בתמימות שהוא מכיר זוג זקנים שנפקדו בבן למרות שלא נסעו לאיזה צדיק לבקש ברכה.

באמת, חיך ר' ישראל, יפה עשה רבש"ע, שכולם נוסעים אליו או אל ההווה מולבלין לבקש ישועה, והנה הראה הקב"ה שאף הוא בכוחו להושיע...

מַהֲפֹטְרָה: וַיִּזְכְּרוּ יַעֲקֹב שְׂדֵה אָרֶם וַיַּעֲבֹד יִשְׂרָאֵל בְּאֵשָׁה וּבְאֵשָׁה שְׂמֶר" (הושע, יב/יג')

אסור לרדת מארץ ישראל א"כ הדבר הכרחי – ללמוד תורה ולשאת אשה. וז"ש הכתוב שיעקב ברה לשדה ארם.

וא"ת הרי אסור לצאת מארץ ישראל לחו"ל? י"ל "ויעבד ישראל באשה וכו'" בת זוג הייתה מזומנת לו שם ובכח"ג מותר.

נזיר עדשים

ישי רוזנבלט (ו')

בחי הפרט וברוח האישי של חיי העולם הזה, מאיימת על אלו שעיקר תפיסתם בחיצוניות ובחומריות.
כל יהודי מצווה על ענווה, ע"מ למצוא את דרכו ויעודו בחיים, עליו להיות קשוב. לא רק לעצמו, אלא גם לחכמים ממנו ולמסורת אבותיו שנרכשה במהלך ההיסטוריה.
לאחר אלפים שנות גלות שבנו לארצנו. כעת עלינו להתנהג בדיוק כפי שנהג יעקב אבינו בשו"ב לא"י. רק בתמימות, בהתכנסות ובכבוד למסורת אבותינו נוכל לבסוף להעמיד עם רב. אמנם יש להתכונן למלחמה, אך עלינו גם לברוח מהגלות ולעסוק בתורה חדשה – תורת ארץ ישראל. המלאכים שיבראו אז בכוחנו, ישלחו לפנינו אל מחנות אויבינו. כשיראו עמי הארץ את מחננו הקדוש, ישתוממו ויאמרו "למי אלה?" ומאליהם ירוצו לחבקנו ולנשקנו ואף יקחו מברכת אלוקים עלינו.

כמו הביצים ושאר מאכלים גגולים שאנו נוהגים לאכול בזמן אבלות, ובדומה לאבנים גגולות שאנו מניחים על קבר הנפטר, הם מסמלות (כדברי רש"י) את הגלגל החוזר בעולם. וכמו כן הם סתומות, ללא פתח, כמו האבל שאין מילים בפיו והוא שותק.
לעומת יעקב שעסק במאכלי אבלות אלו ששומרים על היחס למוות ולהמשכיות שאחריו, טוען עשו כנגד המוות: "הנה אנוכי הולך למוות ולמה זה לי בכורה" – קרי: מה אכפת לי מה יקרה אחרי שאמות? הבכורה תיתן רווח רק לדורות ההמשך שאחריי, לי עצמי אין כל תועלת בכך רק חיי שלי חשובים לי (חזקוני).
"הלעיטני נא מן" – ר"ת "המן" (בעל הטורים) – הבדל נצחי הוא, בין עם ישראל ובין שאר האומות מבקשי רעתנו. כיעקב אבינו, מלידה דואג עם ישראל תמיד לקשר עם כל אומות העולם, מבקש הוא טוב להם ורוצה להביא גאולה לעולם כולו. פגיעה זו

קב"ה בחר בנו מכל העמים, לתקן עולם במלכות שדי. אחת מנקודות המפנה בהתהוות עם ישראל ובפירודם משאר עמי הארץ, נעוצה בהיפרדות יעקב אבינו ועשו אחיו, לשתי תרבויות שונות. הפסוק הראשון המבדיל ביניהם בתורה, הוא תיאור לידתם: התינוק האחד, ג'ינג'י שעיר. השני, לא מתואר מראהו, אלא דווקא מעשהו הראשון: אחיזה בעקב עשו. אצל עשו תיאור חיצוני, ואצל יעקב מעשה.
ההבדל הבא, המסופר בתורה, הוא כבר בגיל ההתבגרות שלהם: עשו איש יודע ציד איש שדה, ויעקב איש תם יושב אהלים. עשו למד את מלאכתו בעצמו, בשדה. יעקב ישב באהלי אחרים (אהלים) בלשון רבים, נמצאנו למדים, שלא היה רק אהלו שלו) ומכאן רכש את התמות / תמימות. ההבדל השלישי מתואר בסיפור מפורט. "וייזד יעקב נזיד", ע"פ חז"ל היה זה יום פטירת אברהם אבינו. העדשים גגולות הם